

Er is veel reuring bij het museum

Frederiksoord Nu

FREDERIKSOORD – We naderen alweer het einde van 2024. De tijd van terugblikken is aangebroken. Er is veel reuring bij het museum. De nieuwe zaal met de expositie KANSARM? is onder veel belangstelling geopend en nog maar net is het buitenterrein met kunstwerk onthuld.

Kort Kolonienieuws is aardig uitgebreid dankzij de nodige gebeurtenissen en Huis Westerbeek heeft ook het nodige te vermelden. Een terugblik naar de lokale geschiedenis komt ook op ons pad. Daarom plaatsen we als historische foto een afbeelding van de oorspronkelijke Friesche Brug over de vaart van de West- en de Oostvierdeparten, gezien vanuit Friesland richting Wilhelminaoord met Kon. Wilhelminalaan nr. 1 links op de foto. Aan de Friese kant van deze brug staat een gebouw met de naam Friese Brug, een voormalige Marechausseekazerne. Wat moet die daar?

Wij wensen u prettige feestdagen en weer veel leesplezier.

‘Kansarm’ Armoede toen, armoede nu

FREDERIKSOORD – Tot voor kort beleefde de bezoeker van museum De Proefkolonie de armoede van het begin van de 19e eeuw en de oplossing die Johannes van den Bosch hiervoor had bedacht. Sinds kort kan de bezoeker de armoede van nu, letterlijk achter de deuren, beleven. Hiertoe is een 4e zaal aan het museum toegevoegd waarin een blok ‘huisjes’ is gebouwd.

Ga de voordeur van zo'n huisje in, loop door de vertrekken van het pand, ervaar armoede op diverse manieren en verlaat het huis door de achterdeur. Zo kun je meerdere huizen binnengaan om alle aspecten van armoede te ervaren. Zien, ervaren, doen en tenslotte lezen, dat zijn de manieren om ‘armoede nu’ te beleven. In het ene ‘kamertje’ vertelt een ervaringsdeskundige op het scherm aan jou over haar armoede en in een volgende zie je hoe het water haar aan de lippen staat. Via een touchscreen mag je inkoop doen voor een gezin dat 50 euro te besteden heeft en ergens anders zie je dat de ongeopende

▲ Gedeputeerde Otter en de ervaringsdeskundigen verrichten de openingshandeling.

rekeningen onder het tapijt geschoven zijn. Je beleeft het vragenvuur dat over je heen komt van een willekeurige ambtenaar achter een loket om vervolgens doorgestuurd te worden naar een ander loket waar dezelfde vragen worden herhaald. Bovenaan de trap krijg je een

overzicht over alle 21 kamertjes. Het is zware materie die je aan het denken zet. De manier waarop humor verweven is in de tentoonstelling zorgt ook voor luchtigheid. Voel je je na al deze ervaringen geroepen om te helpen, dan is er een scherm dat je uitnodigt om te ondersteunen, praktisch of financieel.

Wat een bijzondere en heldere manieren hebben de makers bedacht om het thema armoede onder de aandacht te brengen. Je zou wensen dat iedereen een kijkje gaat nemen achter deze deuren waar armoede leeft. De problemen kunnen echt worden gehoord, er kunnen fundamentele oplossingen gezocht worden en er kan een eind komen aan de moedeloze gang van het kastje naar de muur.

Op 17 oktober was de officiële opening van zaal 4 met een symposium over armoede en op 20 oktober was er een Kolonistendag georganiseerd, waarin het kolonieleven van toen centraal stond, met ambachten, lezingen en voorouderonderzoek met hulp van het Drents Archief.

Waarom een Marechausseekazerne in Noordwolde-Zuid?

Deel 1

NOORDWOLDE-ZUID – Wonende aan de noordzijde van Wilhelminaoord, ben je voor boodschappen georiënteerd op Noordwolde. Wanneer de Koningin Wilhelminalaan overgaat in de Nieuweweg, na het passeren van de onlangs aangepaste kruising met de West- en Oostvierdeparten, valt het witte gebouw met de gele lijsten nogal op. Het is een voormalige Marechausseekazerne.

Opvallend is echter, dat al die kazernes waren gesitueerd aan onze landsgrenzen, vliegvelden en havens ter uitvoering van de grensbewaking.

Opvallend is echter, dat al die kazernes waren gesitueerd aan onze landsgrenzen, vliegvelden en havens ter uitvoering van de grensbewaking. Of bij Koninklijke verblijfplaatsen, voor de bewaking van leden van het Koninklijk Huis en bij militaire kazernes. Dat laatste ter vervulling van de taak 'Militaire Politie' (MP). Dus wat is de noodzaak van een Marechausseekazerne bij Noordwolde-Zuid? Toch niet de grensbewaking met Friesland?

We duiken in de geschiedenis. De Maatschappij van Weldadigheid (MvW) had als regel, dat het aantal gezinnen in de koloniën niet door huwelijk zou vermeerderen, tenzij er een weduwe of weduwnaar in een koloniehuis trouwt. Volwassen kinderen van kolonisten moeten daarom de koloniën verlaten. Er zijn ook kolonisten die zich niet thuis voelen in de 'vrije koloniën', vanwege de strenge regels. De Maatschappij van Weldadigheid hield actief toezicht op de normen en waarden van de - vaak kinderrijke - kolonistengezinnen. Seksuele omgang voor het huwelijk werd gezien als een ernstig vergrijp tegen de goede zeden. Voor de daders en andere spijtoptanten was vaak maar één uitweg mogelijk, deserteren. Om niet de banden met familie te verliezen, zocht men een onderkomen net buiten het gebied van de Maatschappij. Er ontstonden zogenaamde huttendorpen in het Nijenslekerveld, bij het turfstekersdorp Vledderveen, de Marijenkampen

bij Willemsoord en noord van Wilhelminaoord in het Oosterse en Westerse Veld, net over de grens met Friesland, wat nu Noordwolde-Zuid is. Pas vanaf 1951 is de naam desperadodorpen in zwang gekomen. Als men in één nacht tijd een plaggenhut kon bouwen, waarbij 's morgens rook uit de schoorsteen kwam, dan werd men gedoogd. Soms werd met familie en vrienden al stiekem voorbereidingen getroffen, door van tevoren een kuil te graven en materialen te verzamelen. Zonder het ondersteunende vangnet van de Maatschappij moest men dan zien te overleven.

Niet alle kolonisten waren geschikt voor veldwerk, zodat er gezocht werd naar ander werk, zoals spinnen, weven, schoenen en kleren maken en rietvlechten. Hiervoor trok de Maatschappij elders ambachtslieden aan om de kolonisten het werk in kleine fabriekjes aan te leren. In de beginjaren mochten de producten alleen gemaakt worden voor gebruik binnen de koloniën, zodat er geen valse concurrentie plaatsvond. Later mocht er ook geëxporteerd worden, zoals koffiezakken naar de Oost. De kolonisten hadden 'werkgarantie' en dus een inkomen, ook de veldwerkers die 's winters niet op het land konden werken.

De bewoners van de huttendorpen waren hiervan verstoken als ze geen vast werk konden vinden.

De bewoners van de huttendorpen waren hiervan verstoken als ze geen vast werk konden vinden. 's Zomers werken als landarbeider of turfsteker lukte wel als je dat aankon en er genoeg werk was. 's Winters moesten ze echter puur zien te overleven op de hei als thuiswerkers, door riet en wilgentenen te snijden (de zogenaamde Twiegsnieders) en daar vlechtwerk van te maken en met hun handel langs de deuren te gaan. Dat gaf scheve gezichten bij de reguliere mandenvlechters van Noordwolde, omdat de thuiswerkers vaak onder de prijs verkochten. Volgens een krantenbericht uit januari 1893 was er hierdoor al veel sociale onrust in Noordwolde, waar al een gedegen vlechtindustrie bestond. Werkelozen eisten onder bedreigingen 'werk of onderstand' bij de armbesturen. Onderstand is een oude benaming voor bijstand.

Wordt vervolgd in de volgende Star.

► Bron: In de schaduw van de 'Friesche Brug' - Lourens Looijenga

'Illusie van regelmaat'

FREDERIKSOORD – Woensdag 27 november storm op komst, code oranje. Dit noodzaakte de organisatie om de openingshandeling van het kunstwerk en het terrein rond museum De Proefkolonie binnen te verrichten.

Minne Wiersma, directeur van de Maatschappij van Weldadigheid, memoreert dat in 2017 het bestemmingsplan werd goedgekeurd en dat er veel hobbels genomen moesten worden voordat het huidige resultaat bereikt was. Zowel in het terrein als in het kunstwerk komen de kenmerkende rechte lijnen van de kolonie terug. Gedeputeerde Otter van de Provincie Drenthe is de vierde gedeputeerde die betrokken was bij de totstandkoming van dit hele project. Hij benoemt de waarde hiervan voor zowel Drenthe, Westerveld als voor Frederiksoord. Wethouder Schoenmaker, van de gemeente Westerveld, werkte in een verleden bij taxibedrijf Menger. Hij merkte het grote verschil in de houding van de bevolking ten opzichte van de geschiedenis van Frederiksoord toen en nu. Destijds leefde de geschiedenis amper en van trots was al helemaal geen sprake. Nu staat Frederiksoord bekend om zijn bijzondere historie, te zien in museum De Proefkolonie en in het landschap met de historische panden. De status van Werelderfgoed draagt hier ook aan bij.

Kunstenares en architect Ricky Rijkenberg kreeg de opdracht van de provincie om een kunstwerk te ontwerpen ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Maatschap-

pij van Weldadigheid. In haar zwartstalen kunstwerk, 'illusie van regelmaat', komen de strakke lanenstructuur, de ritmiek en de vorm van de koloniehuisjes, het laag, hoog, de rangen en standen terug. De vrije kolonie, maar wat is die vrijheid binnen een kader van donkere lijnen? Loop erdoor of er omheen dan levert het steeds een ander perspectief op. Ze zegt: 'Ga er middenin staan en duik in deze fascinerende geschiedenis'.

Hellen Abma van Kunst en Cultuur Drenthe draagt tot slot een gedicht voor dat speciaal voor deze gelegenheid is geschreven door dichteres Eva Broekman. Hierna de

eerste strofe, het hele gedicht is te lezen op onze website.

*Ze danst voorzichtig om de keukentafel
'Ik heb je lief' fluistert ze
en ze lacht
want er is hoop, en je leert dat je daardoor in
een moeilijk bestaan ook lief kan hebben
een dak kan hebben, 4 muren als kaders om
je leefwereld kan hebben,
structuur en een blik op de toekomst
en je houdt haar hand vast, dit keer niet om
elkaar warm te houden, maar om liefde door
te geven, is
wat je jezelf vertelt*

Nieuws van/uit Huis Westerbeek

- Het grootste nieuws dit kwartaal is de opening van de **vierde zaal van museum De Proefkolonie** op 17 oktober en de onthulling van het buitenterrein en kunstwerk op 27 november.
- Sinds 1 juli is de exploitatie van **Hotel Frederiksoord** overgenomen door Cees de Vries met het concept van Enjoy Hotels. Op korte termijn wordt het uitgebreid met 3 kamers en er komt een extra kamer in 'de Bakkerij'. Verwacht wordt dat in het 2e of 3e kwartaal van 2025 de verbouwing van de Oude Tuinbouwschool (voorheen Klokkemuseum) start, afhankelijk van het verstrekken van de vergunningen. Ook wordt het parkeerterrein rond het koetshuis herzien om meer capaciteit te bieden. Lorem ipsum
- De realisatie van **zes starterswoningen in Wilhelminaord** loopt vertraging op door bezwaarschriften bij de Raad van State.
- Bij Boschoord zijn **wolferende rasters** geplaatst om de schapen op de gronden van de maatschappij te beschermen.
- Alle **laanbomen** in de bossen van de Maatschappij zijn beoordeeld. In december/januari wordt hout verwijderd om de veiligheid te waarborgen voor wandelaars. Ook wordt er opschot verwijderd uit de Westerbeekslot om het open landschap te behouden en een

goede leefomgeving voor bijvoorbeeld de heikikker te waarborgen.

- Eén van de meest originele **oude koloniewoningen**, nr. 64 aan de M.A. van Naamen van Eemneslaan, staat leeg en wordt gerenoveerd, evenals de woning aan Vaartweg 20. Omdat het rijksmonumenten zijn, vergt dit restauratiewerk veel overleg en voorbereiding. In de komende jaren zullen ook twee andere oude woningen gerenoveerd worden.

Kort Kolonienieuws

Frederiksoord

- **Opening educatieruimte Hoeve Koning Willem III** - Woensdagochtend 9 oktober jl. opende wethouder Jacob Boonstra de nieuwe educatieruimte van deze hoeve, d.m.v. het hijsen van een speciale vlag. Bezoekers kunnen hier kennismaken met een moderne boerderij, waarbij wordt getoond hoe er toekomstgericht en op een eerlijke manier voedsel wordt geproduceerd met een duurzame visie. In de educatieruimte worden ook streekproducten verkocht, onder andere van het Makker van een Akkerproject.

- **Kolonistendag** - Museum De Proefkolonie organiseerde op zondag 20 oktober een Kolonistendag. In en rond het museum konden zo'n 1000 bezoekers ervaren hoe de kolonisten vroeger leefden. Er waren oude ambachten te zien zoals, klompen maken, weven, spinnen en mandenvlechten. Pottenbakker Tim Paternotte, die zich onlangs vestigde in Nijensleek, vervaardigde keramiek. Er werd uitgelegd hoe in de kolonietijd van leem bakstenen werden gebakken in veldovens. In het schooltje en het koloniehuisje werden de bezoekers verwelkomd door acteurs en binnen zong het Landloperskoor uit Veenhuizen. Veel bezoekers maakten gebruik van een ritje in de Kolonietram. Patricia Snel, schrijfster van 'De vondeling van Veenhuizen', gaf een lezing over haar boek. Het Drents Archief en de historische vereniging 't Fleder Kerspel waren aanwezig voor degenen die een blik in de historie van hun voorouders wilden werpen. Het was een succesvolle dag die wellicht gaat uitgroeien tot een jaarlijks evenement in Frederiksoord.

- **Restaurant POSTEN nordic quisine** in Frederiksoord heeft samen met 7 andere restaurants in Drenthe een plekje bemachtigd in de

Lekker 500. **POSTEN** is sinds ruim een jaar gevestigd in het voormalige postkantoor.

- **Ondernemersfair Westerveld** - Op het terrein van De Proef stonden 95 ondernemers opgesteld, zowel in de open lucht, als in een grote tent, in de school en in de gerestaureerde kas. Het evenement trok veel bezoekers naar Frederiksoord, die meteen konden zien hoeveel werk De Proef heeft verricht in de school en de tuin. De helikoptervlucht was een ware trekpleister, gedurende de hele dag kon men de helikopter zien en horen overvliegen.
- **De Proef** - De tuin van de voormalige tuinbouwschool mocht zich verheugen op het bezoek van chef-kok Geneal Harreman en culinair wildplukker Elsje Bruijnesteijn, die voor het programma Binnenstebuiten op zoek gingen naar onder andere de Kweepeer. [Klik hier](#) of ga naar NPO start: Uitzending gemist, Binnenstebuiten 6 november jl.

Wilhelminaoord

- 50 jaar **Buitencentrum School in Bos** - In het voormalige Rustoord II, gebouwd in 1904 voor 25 alleenstaande kolonisten, werd op 21 september gevierd dat hier al 50 jaar wekelijks kinderen van groep 7 en 8 uit Den Haag natuureducatie ontvangen. School in Bos ontving die dag zo'n 800 bezoekers, die konden genieten van de activiteiten waar de Haagse schoolkinderen in hun werkweek kennis mee maken. Veel bewoners van Wilhelminaoord en omgeving maakten van de gelegenheid gebruik om het gebouw nu eens van binnen te bekijken. In het pand, dat sinds 1974 in bezit is van de gemeente Den Haag, maken wekelijks 60 tot 90 stadskinderen kennis met de natuur, de oertijd en het platteland. Door de jaren is dit aantal opgelopen tot 125.000 kinderen, die met warme gevoelens terugblikken op hun ervaringen in Wilhelminaoord. Ook in museum De Proefkolonie horen de medewerkers vaak verhalen van bezoekers die in hun jeugd een week doorgebracht hebben in het Buitencentrum.
- **De Menning** - Woningcorporatie Actium en Zorggroep Noorderboog hebben 18 november jl. de overeenkomst ondertekend om samen een nieuwe zorgvoorziening te bouwen op de plek van de oude aanleunwoningen en om de aanleunwoningen te vernieuwen en deels opnieuw te bouwen. Dit sluit aan op een eerdere samenwerkingsovereenkomst uit 2019.

De Star is een onafhankelijk kwartaalblad voor Frederiksoord en omstreken. **Redactie:** Tanneke Bloemendal - Nico de Leeuw - Ronald van Pijkeren - Wanda Torrenga. **Opmaak:** Cor Krüter.

Via www.de-star.nl kunnen belangstellenden een gratis digitaal abonnement aanvragen. Reacties over het blad zijn welkom op redactie@de-star.nl
Sponsors worden vermeld op onze website.

De Star wordt gefaciliteerd door de *Stichting Maatschappij van Weldadigheid* en de *Gemeente Westerveld/Regiodeal Zwolle*.

